

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martyrologium Ecclesiæ Germanicæ Pervetustum

Beck, Matthias Friedrich

Augustæ Vindel., 1687

VII. De SS. Martyrum, Confeßorum atque Virginum Memoriis in genere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38424

difita, Bruschi in Chronol. Monast. Germaniae pag. 336. & 555. Historia Lombardica, Leg. 187. ejus acta refert, & sub Childerico (II. ut colligo) Francorum Rege floruisse eam tradit, circa annum Domini 700. secundum Baronium.

§ 21. Ignatii Martyris folennitas non in omnibus Martyrologiis annotata habetur, non enim extat in Calendario Runico, neque etiam in Gellonenfi & Vetustiori Ecclesiae Occidentalis Martyrologio.

CAP. VII.

DE

SS. MARTYRUM, CONFESSORUM atque VIRGINUM MEMORIIS IN GENERE.

§. 1.

Martyrologium dicitur à Martyribus, quam Vocem latius pro Martyribus designatis sumi, supra cap. I. §. 2. diximus, qui alias Confessores vocantur, quod, interrogati à Judice, Christum confessi sint; neque tamen vel carceres vel tormenta, nedum ipsum supplicium mortis senserunt, Martyres à Tertulliano atque Cypriano dicti. Atque his Christi Militibus atque Strenuis Athletis corona parata est, *Martyri quidem de rosis purpurea, Confessori vero de Liliis candida*, juxta Cyprianum Epist. VIII. & Commentatorem ejus, Riegaltium in Notis. *Virginis* quoque nomenclatura laxius à Martyrologiis usurpari consuevit pro Viduis sanctimonialibus, videatur Johannes Molanus in Epist. ad Leet. Martyrologio Usuardi præfixa, num. 7. & in Annotat. ad VI. Non. Jul. infra cap. VIII. §. 2. & §. 10. IV. Calend. Septemb.

I 3

§. 2.

§. 2. Dies, quo SS. Martyres ex hac lachrymarum valle ad cœlestia gaudia transivere, & Beati Confessores obdormiverunt, coronandi, communiter *Natalis* audit, dies quidem obitus Martyrum *Passio*. Confessorum verò *Depositio* vel etiam dormitio, transitus, pausatio &c. vocatur. Non tamen semper eo, quo passi sunt & depositi, commemorantur die, multis, ex Quadragesima in primis, aliorum rejectis, vid. in fr. cap. VIII. §. 6. viii. Cal. Jul. Tertulliano lib. de Coronâ Militis num. 36. *Natalitia* dicuntur, quia cœlo tunc nascuntur, mortui terræ. *Dies Beator. Martyrum, quibus defeculo transferunt, natales vocitamus, eorumque solennia non funebria, sed Natalitia dicuntur*, docet Albinus lib. VI. in Johan. XVI. apud Magdeburg. Cent. VIII. cap. vi. fol. 379. confer. Durandus lib. VII. cap. I. num. 18. 42. & 43. Polydor. Vergilius lib. VI. cap. 8. pag. 513. & Baronius in Prolegom. ad Martyr. cap. 6.

§. 3. Dies verò illos migrationis B. Martyrum ad Dominum annotabant Veteres Christiani: ita enim Cyprianus Epist. 37. ad Clerum Romanum: (qua in Anterioribus Editionibus est lib. III. Epist. 6.) *Dies, hortatur, eorum, Confessorum, quibus exceedunt, annotat, &c.* qua in re fidelem suam operam navavit Tertullus, ut ex eadem Epist. discimus. Primus verò, qui Romæ Martyrum gesta annotari voluit, Clemens I. Episcopus Romanus, memoratur, qui fecit VII. *Regiones urbis dividi Notarius fidelibus Ecclesiæ, qui gesta Martyrum sollicitè & curiosè, unusquisq; per Regionem suam, perquirerent, referente Platina in vita ejus, qui tamen id postea Anthero I. qui seculo III. vixit, tribuit, Antherus scribens, primus statuit, ut res gestæ Martyrum diligenter exquisitæ à Notariis scriberentur, quas scriptas recondi in Aerario Ecclesiæ mandavit,* fol. 26. Atque hinc fuit Martyrologiorum Origo, ut superiori capite II. §. 4. & 5. præmisimus. Liber iste posteriori ætate *Passionario* est dictus, continens passiones SS. & legitur in Festis Martyrum. Plures autem sunt Passionarii, quorum quidam canonizati, quidam vero, Teste Papa Gelasio, XV. dist. sunt Apocryphi, ut des.

B. Gregorio & Cyriaco & Julitâ, & alii quidam, quos Hæretici compilasse dicuntur, quare in Ecclesia legi interdicuntur &c. LEGENDARIUS autem vocatur liber iste, ubi agitur de vita & obitu Confessorum, ut Hilarii, Martini & aliorum Confessorum, & legitur in festis eorum, dum tamen authenticatus sit, quemadmodum tradit Durandus lib. VI. cap. I. num. 29. & 30. Nostrâ ætate in conquirendis undique Sanctorum Actis Johan. Bollandus, Godefridus Heinschenius atque Daniel Papebrochius, Lojolitæ, occupantur; quorum quidem labor ingens est, nescio tamen, utrum labori respondeat utilitas: Periculum etiam est, ne incerta pro certis, falsa pro veris, apocrypha pro avthenticis arrepta sint, arripianturq. De Symbolicis Utopicisq; Sanctis vide infra c. VII. §. 4. & 7. exempla Pseudo-martyrum, ab Iconolatriis celebrari consuetorum, afferunt Magdeburg. Centur. VIII. cap. II. fol. 41. & cap. XII. vide Martyrol Rom. Cal. April. & infra cap. IX. §. 16. Donati item Martyris fabulam, à Donatistis adornatam, Herib. Rosweydo, ejusdem Gregis sodali, imposuisse, ipse Bollandus agnoscit, apud Florentinum admonit X. Sunt enim Acta Sanctorum jam olim ab Hæreticis, de quorum fraudibus Arnobius Lib. I. adversus Gentes est conquestus, tam astutè corrupta, ut ne Lyncei quidem oculi illas facile animadvertant, & Lectori, tuncunque docto attentoque, hæ Larvæ imponant ac illudant. Multò magis laudanda est opera Martini Chemnitii, Polycarpi Lyseri atque Johan. Gerhardi, (Trigam enim Trigæ oppono) quam collocaverunt in enarrandis vita atque passione Domini nostri JESU Christi, qui est τὸ ἅγιον SANCTUM id est, Sanctissimus, Lucæ I. 35. Hic Sanctus mihi instar omnium est, quippe qui factus nobis αγαπός, SANCTIFICATIO, I. Cor. I. 30. cuius memoriam celebrare, Sanctio Dominica est, Lucæ XXII. 19. I. Cor. XI. 24. quemque commemorandum Divo Timotheo omni homini Christiano admonitio Apostolica commendat II. Tim. II. 8. Hujusmodi igitur similisve opera Ecclesiæ Christianæ longè insignior utiliorque est, quam isthac Actorum Sanctorum Rapsodia, neque etiam ab iis,

qui

qui de Societate Jesu adpellari volunt, aliena: Verum trahit sua quemque voluptas, multos etiam sua superstitione.

§. 4. Non verò solum annotabantur SS. Martyrum atque Confessorum dies natales, sed & anniversaria commemoratione celebrabantur, unde de *Memoriis eorum*, quas Eusebius Alexandrinus in homilia de Sanctis τὰς τῶν ἀγίων μνήμας dixit, jam est dicendum. Dies natales Sanctorum *ab initio non festivū seu feriales, sed tantum memoriales fuerunt*, ut recte monet Theod. Thummius in tractatu de Festis Christianorum, pag. 70. quod patet ex Epist. 37. S. Cypriani, qui post verba, paulo ante laudata, *dies eorum, quibus excedunt, annotate, pergit, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus.*

§. 5. Isthac Martyrum, ut & aliorum defunctorum, commemoratione in S. Cœnæ celebratione facta est, suo loco atque ordine Sanctorum nominibus recitatis: quod liquet ex verbis Joh. Chrysostomi, homil. XXI. in Acta Apost. Tom. V. fol. 390. cuius verba, Interpreti Desid. Erasmo, latine ita habent: *Quid putas pro Martyribus offerri, quod vocantur in illa horâ, licet Martyres sint, etiam pro Martyribus magnus honor, nominari Domino presente, dum mors illa perficitur, & horrendum Sacrificium & infabilia Sacra menta!* constat id etiam ex verbis D. Augustini, Tomo Operum IX. tract. 84. Exposit. in Evang. Johannis, pag. mihi 555. Ideo quippe ad ipsam Mensam eos (Martyres) *commemoramus &c.* Confer. Magdeburg. Centur. V. cap. VI. fol. 674. & 696. S. etiam Cyrus, Hierosolymitanus, in Catechesi Mystagogicâ V. fol. 241. ita docet: *δεόμετά σα πάντες ἡμεῖς, καὶ ταῦτην προσφέρομεν σοι τὴν θυσίαν, ἵνα μητρούμενοι καὶ τῶν προκεκτημένων προφτον Πατεραρχῶν, Προφητῶν, Αποστόλων, Μαρτύρων καὶ Rogamus Te, οὐ DEUS, nos omnes, atque hanc tibi offerimus hostiam, ut recordemur & defunctorum, primū Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum &c.* Atque hinc jam Oblationum atque Sacri-

Sacrificiorum pro Martyribus, & pro commemoratione eorum, Veteres meminerunt. Cyprianus Epist. 34. de Laurentino atque Ignatio Martyribus (in aliis Editionibus est lib. IV. Epist. 5.) *Sacrificia*, scribit is ad Clerum & Plebem Roman. *pro eis semper, ut meministis, offerimus, quoties Martyrum passiones & dies anniversaria commemoratione celebramus*, & Epist. 37. aliquoties jam laudata, denique, monet, *dies eorum, quibus excedunt, annotate &c.* ut celebrentur bic à nobis *Oblationes & sacrificia ob commemorationes eorum*. Simili modo Tertullianus, libro de corona Militis, num. 36. fol. 206. *Oblationes*, refert, *pro Defunctis, pro Natalitiis, annuâ die facimus*. Origo hujus rei Felici I. Papæ, qui seculo III. sedit, adscribitur: *Felix autem, Martyrum glorie consilens, statuit, ut quotannuâ sacrificia eorum nomine celebrarentur*, si fides est habenda Platinæ, in vita Felicis, fol. 32. quam verò ei derogat Johan. Baleus*, libro I. de Roman. Pontificum Actis; *Quod*, scribit is pag. 17. Platinam refellens, *Martyrum glorie consilens, statuerit Felix Tempa fieri, & sacrificia in eorum nomine quotannis celebrari, aper tablasphemia est*. *Quis enim crederet, pios Ecclesiæ primitiva Patres, lapides, ligna, aut mortuorum ossa, tam anxie curare, inter tot persecutions & hereses? acsi nihil aliud agendum tunc esset? sed talia sunt Romanistarum commenta, ut per id eorum idolatriæ approbantur*. Magdeb. quoque Cent. III. cap. 6. fol. 147. dubitanter scribunt: *In decretali Epist. 2. Felicis, si vera est, statuitur Missarum celebratio super Martyrum sepulchra in memoris eorum*. Polydot. tamen Vergilius lib. VI. de Invent. Rerum, cap. VIII. pag. 512. non solum Platinæ sententiam confirmat, sed & Anacletum ejus rei priorem fuisse auctorem, ex nonnullorum mente refert.

§. 6. Quæ verò harum oblationum atque Sacrificiorum ratio fuerit, audiamus ipsos Sanctos Patres exponentes. Augustinus Tomo Op. 4. VI. lib. XX. contra Faustum Manich. pag. 464. & seq. *Populus autem Christianus, scribit, memorias Martyrum religiosâ Solennitate concelebrat, ita tamen, ut nulli Martyrum,*

K

sed

sed ipsi D E O Martyrum , quamvis in memorias Martyrum , constitua-
 mus altaria . Quis enim Antifitum in locis sanctorum corporum affi-
 stens altari , aliquando dixit : Offerimus tibi Petre aut Paule , aut Cy-
 priane , sed quod offertur , offertur D E O , qui Martyres coronavit ,
 apud memorias eorum , ut ex ipsorum locorum admonitione major affe-
 ctus exurgat . Et paulo post : Cum autem ad hunc cultum , latriam ,
 pergit , pertineat Oblatio sacrificii , unde idololatria dicitur eorum , qui
 loc etiam idolis exhibent , nullo modo tale aliquid offerimus , aut offi-
 rendum precipimus , vel cuiquam Martyri , vel cuiquam sancte animi ,
 vel cuiquam Angelo : & quisquis in hunc errorem delabitur , corripi-
 tur per sanam doctrinam , sive ut corrigatur , sive ut caveatur . Ipsi enim
 Sancti vel homines , vel Angeli , exhiberi sibi nolunt , quod uni D E O de-
 beri norunt &c . Confer . Idem lib . VIII . de Civitate D E I , cap . 27 .
 ubi eadem habet , addens , hujusmodi cultum incongruum , nu-
 debitum , illicitum , atque uni D E O tantum debitum esse . Eadem
 repetunt Rabanus Maurus lib . II . de Institut . Cleric . cap . 43 . atque
 Durandus lib . VII . cap . I . num . 5 . Theodoretus quoque in Grac-
 corum affectionum curatione , sermone VIII . de Martyribus :
 οὐ μεῖς δέ , οὐδὲ ἄνδρες , οὐτε ποὺν χόδος τοῖς πιθετού-
 στονέπομποι , αλλ' οὐδὲ θεῖς καὶ θεωφιλεῖς γεργίεροι ἀνδρες ;
 Nos verò , o Viri , neque hostias neque libamina Martyribus deferimus , sed
 tanquam divinos atque D E O dilectos honoramus viros . Jacobus
 Pamelius in Annot . ad Tertulliani librum ad Martyres , cap . II . num .
 22 . fol . mihi 139 . A . Cypriani loca superiori § . pho 5 . allegata
 ita exponit : Cæterum , quod dicit Cyprianus , sacrificia pro Marty-
 ribus offerri , sic accipiendum , ni fallor , ut , PRO EIS , idem valeat ,
 quod pro commemoratione eorum (nam id Epist . 37 . verba aperte con-
 tinent) veluti passione sive commemoratione Passionis occasionem ob-
 lationibus & sacrificiis dante . Sciendum verò est , alius quoque
 generis oblationes , id est , eleemosynas pro Defunctis factas esse ,
 ita docet S . Johan . Chrysostomus , homil . XXI . in Acta fol . 389 .

sub

sub fineim, non frustra oblationes pro defunctis fiunt, non frustra preces, non frustra eleemosyna &c. vide enim utilitatem &c. tu illi salutis, ipse vero tibi eleemosyna factus est author. Et sub calcem homiliae: *καὶ* scientes, monet, consideremus, quantas consolationes possemus mortuis, pro lachrymis, pro lamentis, pro monumentis praestare: nempe eleemosynas, preces, orationes &c. quod etiam Magdeb. observavere, Cent. V. cap. 6. fol. 696. sub finem scribentes: *Oblations pro Dormientium spiritibus in memoriis factae, tantum fuerunt distributiones eleemosynarum in pauperes, ut patet ex Augustini Epist.* 64. Idem Chrysostomus significat in *Oratione de Martyribus*. Gregorius Nazianzenus Tomo Operum I. Orat. XVIII. in laudem Cypriani Martyris habitâ, fol. mihi 285. Oblationes istiusmodi mystice hunc in modum exponit: Τὰ δὲ λοιπά παρὰ ὑμῶν αὐτῶν περισσεύετον, ἵνα οὐ γὰρ αὐτοὶ τῷ μάρτυρι περισσεύγηντε οὐλα. μᾶλλον δέ τὰ μεῖζω τέτταν περισσεύγηντε καὶ διὰ τὸ σκέπτον γνωστὰ πριν τὰς εἰκόνας. Quod reliquum est, hortatur, à vobis ipsis est addendum, ut nimis aliquid & ipsi Martyri offeratis &c. Imò majora bis offerte, & que eum sincere honorantes deceat, nominat deinde σώμα. *ἢ* κένων, corporis macerationem, Ψυχῆς ἀνθεβασιν, animæ ascensionem, κακίας ἀποφυγὴν, νικῆς fugam, ἀρετῆς ἀπέδοσιν, virtutis incrementum; Virgines deinde, Uxores, Juvenes, Senes, Milites, Studiosi, Sacerdotes, plebes denique, quid offerant, singulis praescribit.

§. 7. Commemorantes vero Sanctorum Martyrum Natales, ad sepulchra, ubi recondita ossa eorum fuerant, die anniversario convenire primitus Veteres Christiani consueverunt, quod institutum antiquum est: Ecclesia enim Smyrnensis, Ecclesiæ, qua Philomilii Christo est collecta, de Martyrio S. Polycarpi jam olim inter alia ita scripsit: Ἐτος τη ημεις ιησεον ανελομενοι τα πριν απερχεσθαι λιθων πολυτελων καὶ δοκιματερα ταῦτα χρυσίων ὥστε

ἀντὶ ἀπειθέμεθα, ὅπερ καὶ ἀκλήσθοντι, ἐνθα, ὡς δυνατόν, ἡμῖν
ουαγμένοις ἐν ἀγαλλίᾳ καὶ χαρᾷ, παρέξει ὁ κύριος
ὑπῆτελεῖ τὴν ἑταῖρην μαρτυρίαν ἡμέραν γενέθλιον, εἰς τε τῷ
προηθλικέτων μηνίν, καὶ τῶν μελλόντων ἀσκοντιν τε καὶ ἔτοι
μασιαν, πρout hanc Epistolam Eusebius lib. IV. Histor. Eccle-
siast. cap. XIV. fol. mihi 99. recenset, quæ latine ita habent:
*Sic nos postea abstulimus, pretiosiora lapidibus pretiosis atque puriora
auro, ossa ejus, reposuimusq; ubi conveniens erat. Ibi, quantum possibi-
le erit, conventuris nobis in exultatione atque gáudio, celebrare Mar-
yrii ejus natalem diem, Dominus largietur, tām pro præteriorum Athle-
tarum memoriam, quām pro futurorum Martyrum exercitatione atq;
preparatione.*

§. 8. In loco, ubi ossa Beatorum Martyrum recondita-
fuere, inseguinato tempore Aræ extructæ sunt atque Ecclesiæ, Ma-
rtyria inde dictæ; ita docet D. Augustinus, lib. XX. contra Fa-
ustum, pag. 464. Nulli Martyrum, sed ipsi DEO Martyrum, quamvis
in Memorias Martyrum, constituamus altaria. Quis enim Antifili-
tum in locis SS. corporum assistens Altari aliquando dixit: Offeri-
mus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane. Idem quoque, Fabianus,
in Cœmeteriis pro dignitate Martyrum edificavit, refert Platina
in vita ejus, fol. 27. &, ut Magdeburgenses Cent. III. cap. vi. fol.
148. addunt: Celebrabantur in eadem Ecclesia et Martyrum memoria,
in quibus super eorum sepulchra, ex Felicis constitutionibus, Missæ age-
bantur, Damaso Teste, et Epistolæ Decretals Felicis secunda. Confer.
Theodoretus in Græcorum affectionum curatione superiori §. pho-
6. citatus, ubi hæc leguntur verba: ήμεις δέ, ωδίδετε, γέτε
δυσίας, γέτε μήν χρονίας τοῖς μάρτυσιν ἀπονέμοντε, ἀλλ' ως
θεῖς καὶ θεοφιλεῖς γερουσομεν αὐδίδετε. Nos vero, οἱ Viri, neg-
libamina Martyribus deferimus, sed tanquam divinos atque DEO di-
lectos

legos honoramus viros. Idem Theodoretus consulatur §.pho seq.
9. adductus. Concilii Gangrenensis, Provincialis, quod contra Eu-
stachium, Sebastiam Armeniorum Episcopum, sanctitatis opinione
inflatum, seculo IV. coactum est, caput XX. & ult. ita habet:
Si quis per superbiam, tanquam perfectum se existimans, conventus,
qui per loca eis Basilicas Sanctorum Martyrum sunt, accusaverit, vel
eiiam oblationes, que ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit,
memoriasque Sanctorum contempnendas putaverit, Anathema sit.
Summa Conciliorum omnium Francisci Longi à Coriolano, fol.
226. confer. Gratianus dist. 30. *Si quis per superbiam &c.* Quia
verò postea Supersticio atque etiam fraus ita est aquæta, ut passim.,
in agris etiam atque viis, iisque locis, ubi nullæ prorsus Martyr-
um reliquiae requiescebant, Aras, veluti Memorias Martyrum.,
excitarent, seculo sequenti alias canon, qui XIV. est Concilii Car-
thaginensis, & extat de Cons. dicitur. I. *Placuit ut Altaria, &c.*
pro remedio invalescentis superstitionis, est constitutus, quo prohibi-
betur, ne deinceps ille memoria recipiantur, nisi plane constet, aut cor-
pus, aut certas ibi conditas reliquias, aut etiam alicujus Martyrii aut
habitationis certa haberis origo possit. vid. Magdeburg. Centuria
V. cap. VI. fol. 697. Est illud Carthaginense numero V. Anno
438. à LXXIII. Episcopis celebratum, & exhibetur etiam à Co-
riolano I. c. fol. 322. & seqq. Cujus Canon XIV. ita habet:
De Basilicis, que sine Martyrum reliquis dedicatae sunt. Item placuit,
ut altaria, que passim per agros aut vicos, tanquam memoria Mar-
tyrum, constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquia Martyrum,
conditæ probantur, ab Episcopis, qui eisdem locis presunt (si fieri po-
test) evertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non fini-
tur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut qui recta-
sapiunt, nulla ibi superstitione devincti teneantur, & omnino nulla
memoria Martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus, aut ali-
que certæ reliquie sint, aut ubi origo alicujus habitationis, & possessionis,
vel passionis, fidelissimâ Origine traditur. Nam (NB.) que per

somnia, & per inanes revelationes quorumlibet hominum ubique constituuntur Altaria, omnino reprobantur. Coriolanus ad hunc Canonem nihil est commentatus, ut ad superiorem, (quod nimis summa scena non admodum inservire videret) quod nos annotamus, illud est: nimis jam isthac aetate per somnia & inanes revelationes quorumlibet hominum reliquias SS. Martyrum confictas, & altaria deinde ibi constructa fuisse, quorum vero fraudibus hic Canon LXXIII. Episcoporum est oppositus, rectius multo statuentium Papam, qui cujusdam Viri somniis inductus, B. Virginis natalitium festum nimis credulus instituit, vide Belethum, cap. 149. & supra cap. VI. §. 17. Primitus tamen non Sanctis, sed Capiti Ecclesiae, Christo, sunt extrectae atque dedicatae Ecclesiae, unde Basilice, ἡποτὸς βασιλέως βασιλέων, Apoc. XVII. 14 κυριακη, ἡποτὸς κυρίου, hinc Germanicum Kirche / ut & Dominica, a Domino, unde non nemo Domini Kirchen vult derivare, dictae fuerunt. confer Matth. Dresserum de diebus Festis, pag. 204. & alios.

§. 9. Augescente vero indies erga Martyres superstitionis affectu, Memoriae Martyrum paulatim in dies festos transiverunt. Ita Pamelius in Adnot. ad Tertulliani libr. ad Martyres, cap. II. num. xxii. fol. 139. Porro, scribit, *bujusmodi memoriae Martyrum sive commemorationes pepererunt nobis postea festos dies plerosque, quibus hodie Christiani feriantur*, & Thummius in tractatu de Festis Christian. pag. 70. Sed post aliquod temporis intervallo, refert, *hac memoria transierunt in festa, & sic deinceps plurimorum festorum inter Christianos fons & origo fuerunt*. Quarto jam seculo Festivitates Martyrum passim ab Ecclesiis receptas fuisse, Magdeburgenses observant. *Martyrum porro festivitates in omnibus pentecoste secundo Ecclesiis solennes fuisse videntur, quounque tandem tempore cœperint*, tradunt illi Cent. IV. cap. vi. fol. 451. Theodoreetus, Martyria splendida suo tempore, seculo V. excitata fuisse;

&

& saepissime per annum, conventibus, festivitatibus atque hymnis frequentata, de Græcorum affect. curat. serm. VIII. de Martyribus, fol. 121, docet: οἱ δέ γε τῶν καλλινίκων μαρτύρων σηκεὶ λαμπτοὶ καὶ παχιβλεποὶ, καὶ μεγάθει Διαφορεπτεῖς, καὶ παντοδαπῶς πεποικιλμόνι, καὶ παλλάς ἀφίεντες μαρμαρυγάς. εἰς δὲ τὰς θύγατρας ἔχεις ἡ δύσις (γε) θύγατρας ἢ πεντάκις φοῖνικας φοῖνικας, ἀλλά πολλάκις μόνον πανηγύρεις ἐπιτελεῖμεν. πολλάκις δὲ (καὶ) ἴμερες ἑνάεις τῷ Υπερτῷ τῆς ὕμνους ωφελοῦμεν.
Sunt autem egregiorum Victorum, Martyrum, ades splendide, conspicue, magnitudine insignes, multifariam exornatae & pulchritudinis emittentes fulgores. In hisce verò non semel aut bis per annum, negetiam quinques convenimus, sed compluries quidem festa celebramus, saepius vero, imò quotidie horum, Martyrum, Domino hymnos offerimus.

§. 10. Factum inde est, ut Beati Martires non solum commemorarentur, sed & honorarentur. Constantinus Magnus admonuit omnes Romano Imperio subditos, ut Dominicum Diem secundum nutum Imperatoris obserarent, & Martyrum dies honoraient, & Festorum tempora Ecclesias decernarent, referente Eusebio, lib. IV. de Vita Constantini, apud Magdeburgenses Cent. IV. cap. viii. fol. 547. in fine. Pro Martyribus magnus honor, nominari Domino presente, dum mors illa perficitur, Judice Johanne Chrysostomo, homil. XXI. in Acta. Nemo est, qui nesciat Martyrum Glorias ad hoc divino consilio à DEI populus frequentari: nisi, ut & illus DEBITUS HONOR dicetur, & nobis virtutis exempla, favente Cbr. sto, monstrantur, verba sunt ejusdem Chrysostomi, & quidem prima sermonis I. de Martyribus, Tomo operum III. fol. 606. Gregorius Nazianzenus, Orat. XVII. in laudem S. Cypriani Martyris, fol. 274. ita exorditur: Μητρὸς Κυριακὴ διέργη

φυλη̄ ήμᾱς, ὡ̄ τ̄ Σημίᾱς, κ̄ υμε̄ς πνέοσχετε, ο̄ι πάντω̄
 μάλλον τ̄ ἀνδεξ θαυμαζόντες καῑ ταῦ̄ δῑ ἔτε̄ς Υμῶντες
 ἐκεῖνον Υμᾶ̄ς τε καῑ πανεγύρεσιν: Fere Cyprianus effugisset nos
 (ō damnum!) idque vos passi estis, qui tamen omnium maxi-
 mè hominem admiramini, atque annuis honoribus & festivitatibus
 celebratis! Johannes Damascenus lib. IV. de Orthodoxa fide,
 cap. XVI. de Sanctorum & reliquiarum honore, fol. mihi 338.
 inter alia ita querit: Ταῦ̄ μὲν πρεσβύτας & γένες παντὸς ταῦ̄
 τῷ θεῷ καὶ Υμῶν τὰς εὐτέλεις ποιημένας, & Υμπτεον; ναὶ
 Υμπτεον, ναὶς ἐγέιγοντας τῷ θεῷ ἐπὶ τῷ τάτῳ (lege τάτῳ)
 ὀνόματι καὶ λ. τίλας αὐτοῖς ἐγέιγομεν, ὁσαμένας τε εἰχόντας,
 αὐτοὶ ἐριψυχοι τίλας αὐτῶν καῑ ἐκόνες, τῇ τῶν ἀρετῶν μη-
 μῆδος φρόνεσθα καὶ λ. Anne *Affidentes Generis totius*, anne
 ii, qui apud DEUM pro Nobis preces faciunt, non sint honorandi?
 immò sunt honorandi: quod quomodo fiat, jam docet, *Templo*
 excitare nos decet DEO, eorum, Martyrum, nomine appellata &c.
 Porrò statuas excitemus, & visibiles imagines, ipsimet animata sta-
 tua eorum atq. Icōnes, virtutum imitatione, siamus. Meliūs Au-
 gustinus lib. VIII. de Citate DEI, cap. 27. pag. 513. docet:
Nec tamen nos eisdem Martyribus Templo, sacerdotia, sacra & sa-
cificia constituimus, quoniam non ipsi, sed DEUS eorum nobis est
Deus, honoramus sanè memorias eorum, tanquam Sanctorum homi-
nūm DEI, qui usq. ad mortem suorum corporum pro veritate certa-
runt, ut innotesceret vera Religio, falsisque religionibus factisq. con-
victis. Quem in sensum etiam Theodoreetus loco cit. scribit:
Nos verò, o Viri, neque hostias neque libamina Martyribus deferimus
sed tanquam dīvinos atque DEO dilectos honoramus Viros. Gre-
 goriūs Nazianzenus in Orat. VI. fol. mihi 139. postquam suos
 auditores exhortatus est, ut semetiplos purifcent atque emun-
 dent,

dent ab omni inquinamento carnis & spiritus, ut exhibeant corpora sua atque animas hostiam viventem, sanctam, DEO placentem, ut adversus Principatus & Potestates certamen ineant, ut domesticum atque intestinum hostem impugnent, ut DEUM timant, in omnibus verò fidei scutum assumant, atque omnia diaboli tela effugiant, bene concludit : 'Εις οὐρανούς γαπεῖ
η συντρέχομεν, οὐτως κατὰ χειρὸν η πανήγυεις, οὐτως τὺς μάρτυρες τελείουμεν η τιμόσομεν, οὐτως χορεύομεν θεοίνα. Quod si ita conveniamus & concurredimus, revera secundum Christum festivitas est, revera Martyres honoraverimus vel honorabimus, revera agimus triumphos.

§. 11. Quemadmodum verò ab initio statim commen-tationis hujus scripsimus, Christianos primitivæ Ecclesiæ Gentiles æmulatos esse, quando Martyrum, perinde atque Gentiles Principum suorum atque clarorum virorum, natales dies in Fastos suos retulerunt; ita etiam Gentilissimum sapere videtur, quando Christiani Martyras perinde atque Gentiles Heroas atque Principes Viros, anniversariis honoribus atque festivis solennitatibus celebraverunt. Dissentire equidem videtur D. Augustinus loco nuperrimè citato lib. VIII. de Civitate Dei, cap. 27. hunc in-modum scribens : *Quaecunque igitur adhibentur religiosorum obsequia in Martyrum locus, ornamenta sunt memoriarum, non sacra vel sacrificia mortuorum, tanquam Deorum. Et paulo post; nos igitur, pergit, Martyres nostros nec divinis honoribus, nec humanis crimini-bus colimus, sicut colunt illi Deos suos, nec sacrificia illis offerimus, nec Deorum probra in illorum sacra convertimus. Sed libenter largimur isthac ætate, saltim à Divo Augustino & Ecclesia ejus, id non esse factum, quemadmodum is quoque Martyribus Templum non constituit, ut alii; Attamen ab aliis, & posteriori ævo, Martyres & divinis honoribus culti, & Deorum probra in Martyrum sacra conversa sunt, ut Ludov. Vives in Comment. ad hunc*

L

locum

locum recte scribit: *Muli Christiani in re bona plerumq; peccant, quod Divos Diwasque non aliter venerentur quam DEIM.* Nec video in multis, quod sit discrimin, inter eorum opinionem de Sanctis, & id, quod Gentiles putabant de suis Diis. Theodoretus sanè in sermone de Martyribus comparationem instituit inter hos, & Heroas Graecorum, quos, quæ honores, inferiores illis esse docet. Cyrillus quoque Alexandrinus, libro VI. adversus Julianum, fol. 52. Interprete Johanne Oecolampadio, ita scribit: *Proinde non est dignum, imo etiam necessarium, eos, qui tam claris operibus gloriofi sunt, perpetuis honorare laudibus. Quam rem etiam apud Graecorum vetustissimos irreputabilem inveniemus. Etenim quum olim pro universa Graecia in Marrhatone quidam periclitati essent & postea, configentes cum exercitu Xerxis, nobili morte occubuerint, mos Athenis factus est, quod anniversariis laudibus eos coronarent, quum apud sepulchra illorum conveniretur.* Et quoniam optimus iste sanctos non sinit absq; reprehensione venerari, quamvis & ipse Plato dicat de his qui optime vivere voluere, & non ignobiliter mortui sunt, postea quasi demones factos, & mortuos, ita curabimus, & eorum loculos adorabimus. Ejusmodi sanè hæc censebimus, quando quis senectute, vel alio quodam modo defunctus fuerit, qui in vita præ aliis bonus judicatus est. Et hæc quidem tuus Plato vir strenue, nos autem non deos factos esse diximus sanctos martyres, sed omni honore dignari consuevimus, quodammodo reponentes memoriam illis immarcessibilem pro honoribus & remuneratione fortitudinis tam conspicua. Et quid multis testimoniis est opus? ipse Polydorus Vergilius non diffitet, Romanos Pontifices ea in re Romanos aliosq; Gentiles

tilesecutosesse, ita enim lib. VI. de Invent. rerum cap. VIII. pag. 513.
 Ut verò mortales bene meriti inter Deos referantur, mos est
 adeo vetus, ut penè nihil sit eo vetustius: quando antiqui-
 tas statim ab initio suos Reges ac alios cum ob accepta be-
 neficia, tum ob virtutes, deos facere consuevit, prout in pri-
 mo hujus operis volumine sparsim diximus. Sed ante
 omnes Romani id multis cæmoniis factabant: quod su-
 pra lib. 3. memoravimus. Hujus rei rationem nostri pontifi-
 ces secuti non dubit anter videri possunt, namq. Felix &
 Gregorius annua sacra facienda ad memoriam Martyrum
 instituerunt, illud plane aliud nihil fuit, nisi eos martyres
 decernere esse sanctos, & inter deos referre. Verum postre-
 mo, ut ne unusquisq. arbitratu suo hunc vel illum pro divo
 haberet coleretve, Alexander tertius statuit, ut nulli mor-
 talium honor in terris haberetur publicè, nisi illi, qui prius
 ex edicto Apostolico in divisorum esset catalogum adscri-
 ptus. Hoc decretum inter decretales epistolas, in titulo
 de reliquiis Sanctorum, scriptum leges.

§. 12. Atque hinc porrò factum est, ut Christiani non-
 nulli, ex nimia, quâ in eos ferebantur, superstitione, Martyras per-
 indeatque Gentes Deos suos divino cultu honorarent, atque in-
 vocarent, hodieque honorent atque invocent: Ossibus itaque, ci-
 neribus cœterisque Martyrum reliquiis divinam virtutem tribue-
 runt. Unde Gregorius Nazianzenus, Orat. VIII. Cypriani ci-
 neribus tribuit fol. 285. Τὸν τῶν δαιμόνων καθάγεον, τὸν
 τῶν νοσῶν κατάλυον, τὸν τὸ μέλλοντος αὐτοῦ καθηρώον, ἀπό τοῦ
 δύνατος Κυπελλαρύ καὶ ἡ κένις μὲν τὸ πίκρων, ὡς λόσιον οἱ πεπο-
 ειδοί, καὶ τὸ Γαῦρα μέχεις ἡμῶν παραπέμψατε, καὶ

τῷ μέλλονι παρεχόσαντες χρόνῳ. Demonum ablationem, morborum dissolitionem, futuri præscientiam; quæ omnia potest vel cini Cypriani, si quidem adhærit fides, quemadmodum sciunt, qui rei periculum fecerunt, atque miraculum hoc ad nos usq. transmisserunt, futuro quoq. tempori tradituri: quæ, si tamen vera sunt, quæ narrat, divinæ potius virtuti, quam cineribus B. Martyris erunt adscribenda. Johannes Damascenus Lib. IV. de Orthodoxa fide, fol. 338. παρεχόσαντες τὸν πάντας, οἱ οὐρανοὶ φροντίδων, Communes Custodes Generis humani, Oratione verò I. de Imaginibus fol. 720. cum Basilio inter alia καὶ τοὺς φύλακας τὸν πάνταν αὐτῶν, καὶ αγαθοὺς καὶ θρησκευτικοὺς φροντίδων, Custodes Generis humani Bonosq. Curarum socios Martyras vocat. Ecquando verò Creator & Custos Israelis, DEUS, curam suam pro Genere humano resignavit, ut Martyres à Damasco Custodes ejus dicantur?

§. 13. Cum igitur tales habitu sint Martyres, ideoque invocati à periclitantibus in quibuslibet angustiis & necessitatibus omnibus fuerunt. Theodoretus sermone VIII. adversus Gracos infideles, fol. 121. Καὶ οἱ μὲν ὑγιαίνοντες, αἰτοῦσι τὸν ὑγιαίνειν φυλακὴν. οἱ δὲ ποιὸν νόσῳ παλαιόντες τὴν τὸν παθημάτων αἴσθησιν. αἰτοῦσι καὶ αἴσθεσθαι παιδάς. καὶ τέλει φαῖ παρακελθοῦσι γενέσθαι μητέρες: καὶ οἱ τέλει τὸν δωρεάν ἀπολαύσαντες, αἴτιοι ἀρτία σφίσι φυλαχθῆναι τὰ δῶρα. Καὶ οἱ μὲν εἰς πινάκας ἀποδημίαν φελλόμενοι λιταρεῦσι Γεττυς ξινοδοιπόρους γενέσθαι, καὶ τὸν οὖτε πήγεμόνας. οἱ δὲ ἐπανίδην τετυχυκότες τὴν χρειὰν ὄμολογίαν περισφέρουσιν. οὐχ ὡς θεοῖς (αὐτοῖς) περισσόντες, ἀλλ' ὡς θεοῖς αὐτῶν παρακαλοῦντες, τὴν ψηφίαν πρεσβευτὸς τῷ σφῶν παρακαλοῦντες. οἵτινες ἔφαντα γέλλοντες, αἰραντοι

μαρ-

μαρτυρῶν τὰ Τύπων ἀναθήματα, τῶν ιατρέων δηλοῦντα. οἱ
μὲν γάρ, ὄφεστα λυῶν. οἱ δέ, ποδῶν. ἄλλοι δέ, χειρῶν περισ-
τέρους ἐκτυπώματα. καὶ οἱ μὲν ἐκ χειρῶν, οἱ δέ, ἐξ ὕλης
ἀργύρου πεποιημένα. δέχεται γάρ οἱ Τύπων δεσμότης καὶ τὰ
σημεῖα τῆς ἔνων, τῇ δὲ περισφέρειν διωρίς τὸ δῶρον
μελέων. δηλεῖ δέ τινα περιείμενα τῶν παθημάτων τῶν
λύσιν, ἵνα διετέθην μητρεῖα πατέρων αἰτίων γεγενημένων.
τὰντα δέ κυρτὴν τῶν πειρέμενων τῶν δύναμιν. Sani itaque ro-
gant Sanitatēs conservationem, qui verò cum aliquo morbo collectan-
tur, adversę valitudinis propagationem; sed et steriles de liberis pre-
cantur, atque infæcunda Matres fieri rogant, bujus voti sui atque
muneris compotes, flagitabant sana sibi conservari munera, (liberos
puta) qui peregrè proficiscuntur, obsecrant bos (Martyres) ut comites
ad sint, atque vias duces. Qui verò revertuntur, gratiarum actionem
deferunt, non tamen ut Diūs, sed tanquam divinos homines orant, et
fieri Legatos seu oratores pro se precantur. De tabulis verò votivis,
quaē jam olim Martyribus sunt à voti compotibus suspensae, quod
si verò, pergit, participes sunt facti, de quibus precati sunt, fideliter
consententur, palam testantur illorum donaria, sanitatem restitutam
significantia. Hi quidem oculorum, illi vero pedum, alii manuum
offerunt simulacra, nonnulla quidem ex auro, quedam vero ex argenti
materia elaborata, namque accipit borum (Martyrum) Dominus et-
iam parva et vilia, estimans donativum juxta potestatēm offerentis.
Hec vero, omnium oculis subjecta, subinnuunt morkorum solutionem, cu-
jus monumenta reposita sunt à sanitatem recuperantibus. Quæ vero
obdormientium virtutem depradicant: hactenus Theodoreetus.
Ecquid vero ad haec Dominus Martyrum? ita edicit Psalmo L. 15.
Invoca me (non Sanctos) in die tribulationis, et eruam te, et bono-
rificabis me, (non Sanctos.) Rectissimè Magdeburg. Centur. V.
cap. 15. in fine de Theodoreto judicant: Contra opinionem de Mar-
tyrum

tyrum eorumque reliquiarum contemptu opponit primū Ethniciam consuetudinem honorandi mortuos heros. Deinde recte dicit, Christianos nec hostias, nec libamina iis deferre. Tertio ex Pindaro, Empedocle & Heracleo probat, eos non carere sensu. Act tandem ex illis Sanctus Hæretorum Patriarchis concludit, Martyres & Medicos & auxiliares, colendos esse. Et sic vehementer conatur Grecos ab Ethniciis festis ad Martyrum festivitates celebrandas adducere: quomodo non abolita, sed fucata & aucta est superstitionis. Confer. iidem cap. IV. fol 512.

§. 14. Gregorius quoque Nazianzenus Orationem, quam habuit de Cypriano, quæ ordine XVIII. est, antequam concludat, Cyprianum Martyrem his invocat verbis: Σὺ δὲ ἡμᾶς ἐποτεύοις ἀνοθεν Ἰλεως, καὶ τὸν ἡμέτερον μετέχοις λόγῳ καὶ βίᾳ, καὶ τὸν ἑρῷον ποίησιν πειράμαντος, ἢ συμποιμάντος, πάτε ἄλλα ἐνθύμων ως οἰον τε πορεύεσθαι τὸ βέληνον, καὶ τὰς βα-
ρεῖς λύκους ἀποτερυόμενον, τὰς ἔντρευσας τῶν συλλάβων καὶ τῶν συλλέξεων, καὶ τὴν τὸν αγίας Ιερᾶς ἐλαμψίν, ἢ σὺν νῦν πα-
ραστάντος, τελεωτέρου τε καὶ λαμπρότερου ἡμῖν χαρέσθαι
καὶ. Tu vero nos prospicias desuper propitius, & nostrum dirigas sermonem
atque vitam, atq[ue] hunc sacrum gregem pascas vel unā pascas, atq[ue] cetera
dirigas, quantum fieri potest, ad optimum, gravesq[ue] Lupos, Syllaba-
barum atque dictiōnum captatores, submoveas, Sancte Trinitatis,
cui jam assistis, illuminationem perfectiorem atque clariorem nobis
elargitus &c. Hic Christo, Pastorum Principi, I. Petri V. 4 nihil
reliquum est, quod agat, omnia enim Cypriano, Martyri, perficienda commendantur! Videlur vero Nazianzenus, ut & alii Pa-
tres in homiliis suis, schemate Rhetorico, Apostrophe, uti, ad ve-
hementius commovendos auditorum affectus. Coeterum celi-
tibus sanctis hæc inferiora cognita esse atque curæ, ipse Nazianze-

nus

nus subdubit; Oratione enim IIII, adversus Julianum, fol. 50.
 ἀντεῖ καὶ τὸν μεγάλον Κονσαρτίον λυχνήν, εἴλις διαδόνοις, Αὐδί-
 βεκ, exclamat, *Magni Constantii* (ita correxit Billius, pro Con-
 stantino, atque ita legendum esse Elias quoque Cretensis censet)
anima, si quis est sensus! Augustinus tamen statuisse videtur, SS.
 Martyres harum inferiorum rerum sensum habere, sed quomodo
 id fiat, definire se posse negat: *Quanquam*, scribit tomo Oper-
 rum IV. Parte II. libro de cura pro Mortuis gerenda, cap. 16. pag.
 316. *quaestio vires intelligentiae meae vincat, quemadmodum opitulen-*
tur Martyres iis, quos per eos certum est adjuvari: utrum ipsi per seip-
sos assint uno tempore tam diversis locis, & tanta inter se longinquitate,
discretos, sive ubi sunt eorum memorie, sive prater suas memorias ubi-
cung, adesse sentiuntur. An ipsis in loco suis meritis congruo ab omni
mortalium conversatione remotis, & tamen generaliter orantibus pro
indigentia supplicantum, sicut nos oramus pro mortuis, quibus utiq.
non presentamur, nec ubi sint vel quid agant scimus, Deus omnipotens,
qui est ubique praesens, nec concretus nobis, nec remotus a nobis, exau-
diens martyrum preces, per angelica ministeria usque quaque diffusa,
prebeat hominibus ista solatia, quibus in hujus vite miseria judicat
esse probanda: & suorum merita martyrum ubi vult, quando vult, quo-
modo vult, maximè per eorum memorias, quoniam hoc novit expedi-
re nobis ad edificandam fidem Christi, pro cuius illi confessione sunt
passi, mirabili ac ineffabili potestate ac bonitate commendet. Res hac
alior est, quam ut a me possit attingi, & abstrusor, quam ut a me
valeat perscrutari: & ideo, quid horum duorum sit, an vero fortassis
utrumq. sit, ut aliquando ista fiant per ipsam presentiam Marty-
rum, aliquando per angelos, suscipientes personam Martyrum, definire
non audeo, mallem a scientibus ista perquirere. Consilium igitur
D. Augustini sequentes, haec ab ipso DEO, qui solus maximè
sciens est, ejusque Prophetā, quem ipse Christus, posthabitis jam
mortuis, audire nos jubet, Lucæ XVI. hujus quæstionis, de qua-
subti-

subtiliter philosophatur Hippomenium Episcopus, eamque scrutando multum se macerat, solutionem investigabimus, quam, verò decisam invenimus Esaiæ LXIII. 16. *Tu enim, ô DEUS, Pater noster es, Abram nescit nos, & Israël ignorat nos.*

§. 15. Idem Augustinus Tomo Operum VI lib. XX. contra Faustum Manich. cap. XXI. pag. 464. *Colimus ergo, docet, eo cultu dilectionis & societatis, quo in hac vita coluntur sancti homines DEI, quorum cor ad talem pro Evangelii Veritate passionem paratum esse sentimus, sed illos tanto devotius, quanto securius post incerta omnia superata, quanto etiam fidentiore laude prædicamus, jam in vita feliciore victores, quam in ista adbuc usq; pugnantes.* Sed si per cultum dilectionis ac societatis, quo colendos esse vult Martyres, D. Augustinus innuit invocationem, quā tanquam Socii Curarum, uti Damascenus eos vocat, invocantur, eorumque auxilium imploratur, non possumus ei assentiri, alia enim ratio vivorum, alia defunctorum est, illi enim, vivi, adiri, informari, & de auxilio ferendo implorari possunt, non item defuncti. Præterea Invocatio Sanctorum, non hujusmodi cultus est, quem D. Augustinus dilectionis & Societatis cultum vocat, & cultui, quæ Latria dicitur, contradistinetus, sed est pars λατρείας, jubet enim DEUS: *invoca me &c.* Psalmo L. quam verò ipse Augustinus derogat Sanctis, qui autem totum removet, removet etiam partem: ita enim post verba supra allegata pergit: *At illo cultu, qui Græcè Latria dicitur, Latinè uno verbo dici non potest, cùm sit quedam propriæ Divinitati debita servitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi unum DEUM &c.* Ipsi enim Sancti vel homines vel angeli exhiberi sibi nolunt, quod uni DEO deberi nōrunt. Apparuit hoc in Paulo & Barnaba, cum commoti miraculis, quæ per eos facta sunt, Lycaonii tanquam Diis immolare voluerunt, consciissis enim vestimentis suis, consitentes & persuadentes, se Deos non esse, ista sibi fieri vetuerunt, Actor. XIV. Apparuit & in Angelis, sicut in Apocalypsi legi,

mii,

mus, cap. XI X. & XXII. Angelum se adorari probibentem, ac dicen-
tem adoratori suo: conservus tuus sum & fratum tuorum. Isla sibi
planè superbi Spiritus exigunt, Diabolus & Angeli ejus, sicut per omnia
tempa & sacra Gentilium. Quæ quidem Augustinus augustè. In-
eandem sententiam Cyrus Alexandrinus, Lib. VI. adversus Ju-
lianum fol. 52. At Sanctos, scribit, Mariyres neg, Deos esse dici-
mus, neque adorare consuevimus; laudamus autem eos potius summis
honoribus, quod pro veritate strenue certarunt, & fidei sinceritatem
servarunt. Cui assentitur Ecclesia Smyrnensis apud Eusebium lib.
IV. Hist. Eccles. cap. XIV. fol. 99. Postquam enim Judæi Christia-
nis ossa combusti Polycarpi inviderent, ne scil. crucifixo illo dere-
licto, hunc venerari inciant, Christiani hunc Judæorum super-
vacaneum timorem hunc in modum exsibilant: Αγνοεῖτε ὅτι
Ἐτε τὸ χριστὸν ποτὲ κατέλιπεν δυνόθμεθα, τὸ οὐρανὸν & τὴν παν-
τὸς κύριον τῶν σωζομένων σωτηρίαν παθόντα, Ἐτε ἐτερον θνά-
σιβεν. τῶντον γάρ τὸν ὄντα τὸ θεῖον αφοσκυνθμέν. τοὺς δὲ
μάρτυρας, ὡς μαθητὰς τὸν κυρίον μαρτυράς, ἀγαπῶμεν
αὐτούς, ἔνεκα εὐνοίας ἀνυπερβάντας τὸν εἰς τὸν θαυμάτεαν
διδόνταλον, ὃν γέροντος καὶ ἡρώς ουγκονωνώς τε καὶ μαθητᾶς
γενέσθαι. Ignorant scil. Judæi, quod neg, Christum unquam derelin-
quere possumus, quippe qui pro salute totius mundi salvandorum est
passus, neg, alium quempiam colere. Martyres autem, ut Discipulos
Domini & Imitatores, condigne amamus, propter eximiam benevolen-
tiam erga proprium Regem atq. Magistrum, quorum nos participes atq.
Discipulos fieri votum est. Atque ita è Scriptoribus recentioribus
Pontificiis sentire videtur Jacobus Pamelius, Brugensis, in Adnot.
ad Tertull. in librum ad Martyres, cap. II. num. 22. Gratulatorie
ergo preceserant potius, quibus quum DEO gratias agebant, qui Mar-
tyribus eam gratiam & tantum dignationis contulisset; tum simile do-
num cœlitum sibi dari concordibus votis flagitabant, ceu adhuc canit Ec-
clesia, Gaudeamus in Domino & reliqua.

§. 16. Sicuti vero ex Martyribus Deos, ita porrò Christos ex iisdem superstitione fecit, isti quidem errori virtute, ut audivimus, reliquiarum, huic passionum magnitudine ansam praebente; toleraverunt enim magna fidei constantia & patientia magnâ: *picem ferventem, lapidationes, calamos acutos in facies & oculos impulsos, tractiones per strata viarum, illisiones ad lapides, verbera, flagellationes, exusiones, transverborationes viscerum per sudes, gladium, confractiōmem membrorum, & sublimi precipitatiōnes, Eusebius ex Dionysio Scripto de Martyribus Alex. quibus Vincentius speculum etiam equuleum addidit, lacerationes per ungues ferreos, lampades lateribus Martyrum admotas, bestias, suspēdia. Fuit etiam usitata suppliciū forma, damnatio ad metalla &c.* Magdeburgenses Centuria III. cap. III. fol. 19. confer. Joannes Pappus in Epitome Histor. Ecclesiast. pag. 128. & ibidem Eusebius Bohemus pag. 404.

§. 17. Martyrium immodecum extulerunt omnes hujus atatis Scriptores. Tertullianus enim ferè cum Baptismo aquat, in Scripto: *Sordes quidem, inquit, baptismate abluntur, macula vero Martyrio candidantur, & quae sunt reliqua, apud Magdeburg. Centur. III. cap. IV. fol. 85.* Et Cent. IX. cap. IV. fol. 212. Martyrium ait esse Baptismi vice Rabanus: *Hinc quoque Martyrium, quod pro Christi nomine patiuntur fideles, creditur esse purgatio omnium delictorum, sicut dicit Petrus Apostolus: Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus, libro V. de sermonum proprietate, cap. II.* loquitur Apostolus, quemadmodum ē textu liquet, de sequela Christi in passionibus atque cruce, non vero in redemptions opere, ubi nullum comitem vel causam sociam habet, prout dicit: *Toreular calcavi solus, & de populis non est Vir mecum, Esaiæ LXIII. 3.* Gregor. Nazianzeno, Orat. XVIII. fol. 276. Martyres dicuntur inter alia: *γέρων τέλεια, νόος οὐ πληγώσις, αἱρετίας κατακλυσμός, κέρας καὶ δέος, λοσία perfecte, legis complementum, peccati diluvium, Mundi Iustitia,*

tio, quæ nimia, & Christi meritum extenuantia prædicata sunt! Usuardus quoque minus rectè scribit in Martyrologio V. Idus Apr. In Syrmio passio Sanctarum VII. Virginum, que dato simul pretio sanguinis, vitam mercata sunt aeternam, Confer Maurolycum & Martyrol. Roman. simili modo Ado XV. Calend. Martii de VII. Martyribus asserit, dato pretio sanguinis, vitam mercatas esse aeternam. Wandebertus ad IV. Calend. Maji:

Quarta Vitalem Christi pro nomine cæsum

Commemorat, vitam meruit qui morte perennem.

Franciscus Maria Florentinius, recentior Scriptor, ad editum vetustius Ecclesiæ Occident. Martyrolog. Non. Martii, fol. 368. utinam, optat tantarum Martyrum, Perpetue & Felicitatis, meritis & intercessionibus roborati, perpetuam in cælis felicitatem consequi mereamur. Aliter Christus docet Matth. XX. 28. & Apostolus I. Tim. II. 6. Ambrosius sermone VI. de Margaritha, Tomo III. Fratres, quotiescumq; Martyrum memorias celebramus, pretermisis omnibus seculi actibus, sine aliqua dubitatione concurrere debemus, & reddere illis honorificentiam, qui nobis salutem profusione sui sanguinis peperrunt, qui tam sacra hostia pro nostra propitiatione Domino sunt oblati, præsertim cum dicat ad Sanctos suos omnipotens Deus: Qui vos honorat, me honorat: & qui vos spernit, me spernit. Quisquis ergo honorat Martyres, honorat & Christum: & qui spernit sanctos, spernit & Dominum. Cogitet pius lector, quam tetrica sint ista. Nam solus Christus expiavit peccata. Neque verò ideo honorandos Apostolos docet, q. d' i nostra peccata expient: Sed quia doctrinam Christi fideliter tradunt. Hec tam crassa igitur videntur huic patri aliunde irrefuisse. Magdeburg. Centuria IV. cap. iv. fol. 302. In Editio-ne Parisiensi 1614. quam possideo, sermo ille non extat; sermone tamen VI. in Festo SS. Martyrum Octavii, Adventitii & Solutoris habito fol. mihi 135. gemina docet: Nam licet universi Sancti ubiq; sint, & omnibus profint, specialiter tamen illi pro nobis interveniunt, qui & supplicia pertulere pro nobis. Sed & ipse Augustinus' lib. XX. cap. 21. contra Faustum scribit: Populus autem Christianus

nus memorias Martyrum religiosà solennitate concelebrat , & ad exti-
tandam imitationem , & ut meritis eorum consocietur &c. Quibus
verbis merita Martyribus non solum adscribit , sed & per cultum
eorum Populum Christianum eorum meritorum participem fe-
ri contendere videtur ; Rectius docet idem lib. VIII. de Civitate
DEI , cap. 27. Non autem ista esse sacrificia Martyrum , novit , qui no-
vit , unum , quod DEO illic offertur , Sacrificium Christianorum .
Martyrum passiones non sunt meritoriae , ut Christi passio , eaque
sola , meritoria est , is enim pro Nobis passus est , quemadmodum in
Symbolo Apostolico confitemur , Martyres non pro nobis sunt pas-
si. Notanda igitur hic est adhortatio Dominica : Tunc si quis no-
bis dixerit : Ecce hic est Christus , aut illic : nolite credere , Matth.
XXIV. 23.

§. 18. Sicuti verò merita Passionis , simili modo & inter-
cessionem Christi Martyribus ejus tribuit superstitionis admiratio
Martyrum . S. Ambrosius Tomo Operum V. Sermone XIV. in
Festo SS. Nazarii & Celii Martyrum , fol. 146. E. Intercessores
Mundi eos salutat , & sermone XVII. de Laurentio , fol. 150. docet
Debent enim Martyres in nobis aliquid de suis virtutibus recognos-
re , ut pro nobis dignentur Dominum supplicare , & contra malas concu-
piscencias , ipsis intercedentibus , repugnemus . Apud Theodoretum
I. c Ecclesia Martyres rogat , γεράδας τοποθετεῖται Τῷ σῷ
Fieri Legatos , Oratores , vel ut Latinus Interpres , Zenobius Ac-
ciaulus extulit , Intercessores pro se . Damascenus Lib. IV. de Or-
thodoxa fide , cap. 16. Τῷ τῷ θεῷ Τῷ ημῶν ταῖς εὐτελεσ-
ποντικαῖς , Deo pro nobis supplicationes facientes vocat , & Orat. I. de
Imag. δεῖνον οὐρανῷ , Precum Cooperarii Martyres dicuntur .
Origenes Adamantius homil. X. in Numeros , Tomo Operum I.
fol. 107. E. & F. Et quidem scribit , quod Dominus noster JESUS
Christus venerit , ut tolleret peccatum Mundi , & morte suā peccata no-
stra deleverit , nullus , qui Christo credit , ignorat . Quomodo autem
& si auferant peccata Sanctorum , id est , Apostoli & Martyres , si po-

terimus

terimus ex Scripturis divinis probare, tentabimus &c. de Martyribus scribit Johannes Apostolus in Apocalypsi, (cap VI.9.) quia animæ eorum, qui jugulati sunt propter nomen Domini JESU, afflunt altari; qui autem adflit altari, ostenditur fungi sacerdotis officio, Sacerdotis autem officium est, pro populi supplicare peccatis. Unde ego vereor, ne forte, ex quo Martyres non fiant, & hostia Sanctorum non offeruntur pro peccatis nostris, peccatorum nostrorum remissionem non mereamur, &c. Quām verò hæc sint pudenda, & homine Christiano indigna, quilibet scil. me tacente, videri potuisset sanè Adamantius hoc labore, quo probare ex Scripturis inititur, quod Apostoli quoque atque Martyres peccata nostra auferant, omnino supercede-re. Verbum adflere, cui tamen omne collectionis Origenianæ robur innititur, in textu prorsus abest, & si vel maximè adesset, id, quod inferre inde attentavit Origenes, non sequeretur. Sacerdos Noster unus est JESUS Christus, docente Paulo in Epist. ad Hebraeos. Animarum interfectorum seu Martyrum requies ἡ ψυχὴ τῶν ἁγίων εἰς τὸν οὐρανόν, sub altari est, confer. Notæ in Paraphrasin Chald. I. lib. Chron. XXI. 15. ex eo, quod Martyres non fiant, & hostia Sanctorum non offerantur, vereri, peccatorum nostrorum remissionem impediri, timor est supervacaneus, atque mentis heterodoxæ. Similiter S. Ephrem, Syrus, atque Ecclesiæ Edessa-næ seculo III. Diaconus, sermone de Virginitate, Ambrosio Camaldulensi Interpretæ, pag. mihi 193. ita perorat: *Precamur, Beatissimi Martyres, qui pro Domino Salvatore, proque illius Charitate sponte & impigne tormenta subiustis, atq; ideo familiarius Domino conjuncti es sis, ut pro nobis miseris & peccatoribus, & negligentie squalore fordentibus, Dominum interpellare dignemini, ut superveniat in nos gratia Christi, que corda nostra radio sanctæ charitatis illustret, ut ipsum totu[m] corde diligere possimus.* Sed sicut Deus unus est, ita etiam est unus mediator inter Deum & hominem, atque is est Jesus Christus, I. Tim. II. 5. Idemq; Advocatus five Intercessor noster est, I. Joh. II. 1. Qui etiam interpellat pro nobis, Rom. VIII. 34.

M 3

§ 19.

§. 19. S. Hieronymus, Tomo Operum II. Epist. LIII. ad-versus Vigilantium, cap. III. fol. mihi 159. F. ita colligit: *Si, inve-hitur, Apostoli & Martyres, adhuc in corpore constituti, possunt ora-re pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse solliciti, quanto magis post coronas, Victorias & triumphos!* Sed nulla hæc est consequentia; Apostoli & Martyres orant pro aliis vivi, ergo etiam mortui. Neq; ita satis factum est objectioni Vigilantii, quæ est, *dum vivimus, mu-tuo pro nobis orare possumus, postquam autem mortui fuerimus, nullus sit pro alio exaudienda oratio, præsertim cum Martyres, ultionem sui sanguinis obsecrantes, (Apocal. VI. 9.) impetrare non quiverint*, ut apud eundem Hieronymum legere est. Cùm enim Abraham atque Jacob, omnesque alii Sancti, nos ignorent, ut expresse legitur Eâ. LXIII. quî quæso orare pro nobis possunt! Distinguendum, verò hîc est inter notitiam generalem & specialem, inter præteritorum recordationem & præsentium scientiam, inter revelationem extraordinariam, & ordinariam notitiam, videatur B. Johan. Ger-hardus, Loc. commun. Tom. VIII. pag. mihi 603. & seqq. Sed & D. Augustinus semel atque iterum intercessiones Martyrum affere-re videtur: Libro enim XX. contra Faustum, cap. 21. scribit: *Po-pulus autem Christianus memorias Martyrum religiosa Solennitate con-celebrat &c. ut orationibus (Martyrum nimis) adjuvetur, & To-mo operum IX. tractat. 84. Exposit. in Evang. Johan. fol. 555.* Ideo quippe, scribit, *ad ipsam mensam non sic eos (Martyres) commo-ramus, quemadmodum alios, qui in pace requiescent, ut etiam pro eis oremus, sed magis ut orent ipsi pro nobis, ut eorum vestigiis adbu-reamus, quia impleverunt ipsi charitatem, qua Dominus dixit, non posse esse maiorem, & alibi: quæ verba postquam Magdeburgen-s recitassent, & alia ex Chrysostomo, non male subjiciunt: Sic pau-latim In vocatio mortuarum Creaturarum in valuit, si tamen illorum prestantium Virorum scripta non sint falsatae.* Paulo ante conque-runtur: *Etsi autem initio tantum fuerit recordatio quedam Mart-yrum, ceu testimoniis insignium Veritatis, & abortatio ad similes virtu-tis*

tes: tamen paulatim accessit abusus & falsa invocatio, Centur. V. cap.v i. fol. 674. Et Centur. VI. cap. iv. fol. 282. iidem scribunt: *Sanctis nimium adscriperunt pleriq. bujus etatis Scriptores, honorem, soli Deo competentem, eis attribuentes; Ennodius inquit &c. Gregorius inquit: Cujus corpus vos cooperistis in terra, ejus vos intercessio ab omnibus peccatis protegat in caelo, &c.* & Centur. VII. cap.v i. fol. 164. In gestis Metensium ita loquuntur. *Sancti, stola immortalitatis induit, non indigent nostra veneratione, & nostris annuis solennitatibus. Sed provisa sunt nostra infirmitati hæc divina subsidia, ut quotiescumq. per tempora revoluta, perq. assignatos dies Sanctorum merita recordamur, & in recordando dulces venerationis affectus exhibemus, eosdem sanctos nobis ad evitandæ mala, & ad acquirendæ bona dulces patronos & pios exoratores apud Deum mereamur.*

§. 20. Et quid putas cause fuit, ut Domino sepeliente corpus Moysis, nemo cognoverit Sepulchrum ejus usq. in presentem diem, quemadmodum Deuter. XXXIV. 6. legitur? scil. factum hoc est à DEO, ne Judei colerent ipsum, tanquam DEUM, propter magnitudinem & multitudinem signorum, ut recte censet Nicolaus de Lyra, in Glossa. Quæ satis indicio sunt, DEO cultum reliquiarum demortuorum, utut hominum sanctorum, non esse gratum & acceptum. B. quidem Protomartyrem, Stephanum, moriturum, JESUM invocasse, attestatur authoritas divinarum Scripturarum, Actor. VII. ult. At verò Protomartyrem deinde, vel Jacobum, aliosve infèctos Martyres, ab Apostolis Christi & Discipulis eorum invocatos esse, nuspian legimus. Sancti, si Christi, ejusque Apostolorum vel mandatum, vel exemplum prostaret, invocaturi & ipsi Sanctos esse mus; jam verò altum de hoc in S. Evangelii & Apostolicis scripturis est silentium. Nullus autem dubito, si S. Nazianzenus, si D. Augustinus, ceterique Ecclesiæ Græcæ juxta atque Latinæ Doctores, gente Judæi fuissent, quemadmodum Petrus & Paulus, cum reliquo Apostolorum choro fuerint, eos nunquam ita scripturos fuisse de Sanctis, eorumque cultu, quemadmodum scripferunt:

pferunt: jam verò Sancti Patres magnam partem Gentiles nati sunt,
partim verò inter eos versati:

Quo semel est imbuta recens servabit odorem
testa diu.

Gentilium igitur, quos adversarios in primis habueré, Heroibus atque Diis, opposuere suos Martyres & Confessores Christiani, vide supra §. 11. Gentilitia in eo sacra, non Apostolorum atque primitivæ Ecclesiæ ritum sequuti, intentione tamen haut malâ: in quo quidem aliquid humani passi sunt Viri Sancti, homines enim fuere, qui potuerunt labi, atque hic & alibi sunt lapsi; Porro autem cum apud Posteros magna fuerit SS. Patrum auctoritas, & omnia, que ab iis profecta sunt, sive bene, sive secus essent dicta, sine ullo deletu acceptata, hinc nævi atque errores eorum, qui tam hic, quam alias, non satis attentis (quandoque bono etiam dormitante Homero) exciderunt, remonstrati etiam, defensi sunt tamen abs iis, qui eos magis, quam Veritatem, amant, hodieque à Cultoribus Sanctorum vehementer zeloque cœco propugnantur; Atque ita quidem *cares lapsu temporum, ubi cultus Sanctorum ultra decorum acutus est, in superstitionem vertit*, ut rectè judicat Joachimus Hildebrandus in Enchiridio, de Præcæ & primitivæ Ecclesiæ diebus festis, cap. 3.

§. 21. Ex dictis, ut concludamus tandem, hoc efficitur, honorandos equidem esse Martyres, ut & Sanctos homines alios, non adorandos. Quomodo verò vel maximè honorentur, ut docceamus, restat, fit autem illud, ut paucis dicamus, *sidi magnitudine, & vita sanctitate*. D. Gregorius Nazianzenus, Orat XVIII de Cypriano saepius citata, fol. 285. postquam corporis macerationem, animæ ascensionem, vitii fugam, virtutis incrementum &c. nominasset, pergit: τοῖς Κυπριανὸς χαῖτει πάντοι ὑμᾶς φίσαι, οὐ πάσιν οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, his Cyprianus delectatur magis honoratus, quam omnibus simul aliis. D. Ambrosius sermone xvii. de Laurentio, fol mihi 150. Honoremus igitur fratres, hortatur, B. Laurentium,

rentium, qui dum fide sua Persecutoris flamas vicit, ostendit nobis per ignem fidei, gehenne incendias superare, et amore Christi diem Judicii non timere. Nos tandem fratres, si ad consortium Sanctorum Martyrum pervenire volumus, de imitatione Martyrum cogitemus etc.

§. 22. Ita inculcant cœteri Patres plerique omnes, tam Græci quam Latini. S. Basilius, Tomo Operum II. in libro definitionum seu regularum, per Quæstiones & Responsiones fusius tractatarum, fol. 483. quæstioni 40. de Mercaturis atque Nundinis, quæ in Conventibus Sanctorumque Martyrum Festivitatibus sunt, hanc responsionem reponit: *Enim verò neg. nundinaciones illæ, que in Martyris celebrari solite sunt, convenire nobis putande sunt: neg enim ullam atiam ob causam adesse decet Christianos, quam erandi causa, καὶ τοῖς θεοφυνοῦ ἐλέγοτας τὸν αὐτὸν οὐρανὸν εὐσεβίας μέχει Γαρδὺς ἐν αὐτῷ τὸν Σῦλον τὸν οὐρανὸν περιεπηγόντα καὶ λα. Et ut commemorantes Sanctorum in Pietate ad mortem usq. constantiam, ad similem Zelum excitemur etc.* B. Cyprianus, ipse Martyr, in Epist. VIII. Martyribus & Confessoribus inscripta: (al. Libri III. Epist. 14.) *Probatares est, scribit, certamine fratrum glorioso, qui ad tormenta vincenda cœteris duces facili, exemplum Veritatis ac fidei præbuerunt, congressi in acie, donec acies succumberet victa.* Johan. Damascenus lib. IV. de Orthodoxa fide, caput 16. his concludit verbis: *Τέτων πάντων αὐτούς δεογόντες τὴν πολιτείαν, ζηλώσαρεν τὴν πίτιν, τὴν αὐτόπιν, τὴν ἐλπίδα, τὸν Σῦλον, τὸν Βίον, τὴν καρτερίαν τῶν παθητῶν, τὴν θεοφυνὸν μέχεις ἀμαρτίας, οὐα καὶ τὸν τὸ δόξην πεφύσαντας καινονήσαρεν, horum omnium (Martyrum) considerantes conversationem, emulemur fidem, dilectionem, spem, fervorem, vitam, tolerantiam, afflictionum patientiam ad sanguinis usque profusionem, ut et Glorie coronarum cum illis participes siamus.* Johan. Chrysostomus Tomo III. sermone priori de Martyribus,

N

fol.

fol. 606. Nemo est, inquit, qui nesciat Martyrum Glorias ad hoc
divino consilio à DEI populis frequentari: nisi ut & illis debitus ho-
nor dicatur, & nobis Virtutis exempla, favente Christo, monstrarentur.
Et sermone altero de Martyribus: Qui, docet, Sanctorum meri-
ta religiosâ Charitate miratur, quicq; justorum glorias frequenti laudes
colloquitur, eorum mores sanctos atq; justitiam imitetur: quoniam,
quem delectat Sancti alicujus meritum, delectare debet par circa cultum
DEI obsequium, quare aut imitari debet, si laudat, aut laudare non
debet, si imitari detrectet &c.

§. 23. Hoc, nisi fallor, innuere voluit Ecclesia Smyrnensis
in sua Epistola ad Ecclesiam Philomilensem de Martyrio Do-
ctoris sui Polycarpi, martyris, quando scripsit: celebraturam se
esse diem natalem Martyrii ejus, pro antecedentium Martyrum
memoriâ, καὶ τῶν μελλόντων ἀσκούντε καὶ ἐτομαστις,
hoc est: & pro futurorum Martyrum exercitatione & præparatione,
ut nimirum in fide, confessione & constantia, amore erga Domini-
num, spe, cæterisque Virtutibus Christianis exerceantur, sicutque ad
hoc pugnæ genus, præmissis tyrocinis & progymnasmatibus qui-
busdam, præparentur. Ferè Divus Augustinus præteritus fuisset
ita autem ille scribit, citato aliquoties libro XX. contra Faustum
Manichæum, cap. 21. Populus autem Christianus memorias Mart-
yrum religiosâ solennitate concelebrat, ad excitandam imitationem
nem &c. & lib. viii de Civitate Dei, cap. 27. Honoramus, scribit, me-
morias eorum, Martyrum &c. ut eâ celebritate & DEO vero de illorum
Victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atq;
palmarum, eodem in vocato in auxilium, ex eorum memorie renovatu-
ne adhortemur. Agmen claudat, qui illud duxit, D. Gregorius
Nazianzenus Orat. XVIII. fol. 276. Nam, scribit, cum multa nos ad
melioris vite studium ducent &c. οὐδὲν ἔλαχιστον ἡμῖν εἰς παιδαρ-
γιαν οἱ Μάρτυρες, nihilominus nobis ad pedagogiam seu vitam in-
stituendam Martyres scil. prosunt: & Orat. IX. fol. 151. & seq.
elegan-

elegantissimè scribit: *Quam ob causam vulnera, vincula, cruciatus, ignis minas, gladiorum aciem, belluarum furorem, tenebras, famem, voragini, pecuniarum direptiones, membrorum abjectiones, mortem deniq; atque extrema omnia prompto & alaci animo, tanquam in alienis corporibus dimicantes, sustinuerunt Martyres! ut quid es- sent, ut quid consequerentur, omnibus utiq; in prospectu essent, vel nobis tacentibus.* Non igitur nos etiam cùm eàdem spe, sub eodem certami- nis Designatore atq; Arbitro, adversùs eundem tyrannum aciem instruamus, truculentum inquam illum, & tunc, & nunc etiam, animarum persecutorem, invisibilem hostem & adversarium? non pari virtute in hoc mundo, quasi in communi theatro, certabimus (si non peri- culi acie, & qua protinus defungi liceat, at in quotidianis saltim dimi- cationibus atq; palestris) ut easdem coronas, aut his proximas, assequamur? Evidet omnes, tam Viros quam foeminas, tam senes quam Juvenes, tam Urbanos quam rusticos, tam privatos quam Principes, tam divites quam pauperes hortor, (idem enim certamen omnibus propositum est) ut ad pugnam cum hoc hoste conserendum impigre se accingant, ac non ignoravia laborent, ut moras neclant, atq; occasionem, quam nulla postea ratione nancisci liceat, abjiciant, laboris enim præsens hoc tempus est, futurum premiorum.

§. 24. Atque haec hætenus de Martyribus aliisq; Sanctis, atq; imitatione eorum in fide atq; vitâ; in quibus, si exerceamur, majorem certè cum Martyribus, omnibusque Sanctis aliis inibimus gratiam, quam si cum Hagiolatri� eos invocemus & adoremus, quæ cultum, tanquam indebitum sibi atq; illicitum ipsimet renuunt, & Deo soli exhibendum esse volunt: ita enim orant Psalmo CXV.1 Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo gloriam. & Apoc. V.12. conclamat: *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & dexterias, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.*

N 2

CAP.